

2018-02

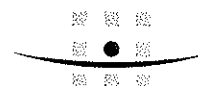
Startnotitie
projectMER ontwikkeling Ecologische Hoofdstructuur
Westerwolde

Provincie Groningen

13 november 2007

Eindrapport

9S7565

ROYAL HASKONING

thinking in
all dimensions

A COMPANY OF

ROYAL HASKONING

**HASKONING NEDERLAND B.V.
RUIMTELIJKE ONTWIKKELING**

Chopinlaan 12
Postbus 8064
9702 KB Groningen
+31 (0)50 521 42 14 Telefoon
+31 (0)50 526 14 53 Fax
info@groningen.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel Startnotitie
projectMER ontwikkeling Ecologische
Hoofdstructuur Westerwolde
Verkorte documenttitel Startnotitie projectmer EHS Westerwolde
Status Eindrapport
Datum 13 november 2007
Projectnaam projectMER ontwikkeling Ecologische
Hoofdstructuur Westerwolde
Projectnummer 9S7565
Opdrachtgever Provincie Groningen
Referentie 9S7565/R00003/HVER/Gron

Auteur(s) ir. S.L.M. den Held, drs. J.C. Verhoogt
Collegiale toets drs. ing. G. Enserink
Vrijgegeven door drs. J.C. Verhoogt
Datum/paraaf *13 november 2007* *J.C. Verhoogt*

INHOUDSOPGAVE

	Blz.	
1	INLEIDING	1
1.1	De startnotitie	1
1.2	Achtergrond	2
1.3	Aanleiding planmer-en projectmerprocedure	3
1.4	Afbakening projectgebied	4
2	REALISATIE EHS WESTERWOLDE	6
2.1	Achtergronden en doelstelling	6
2.2	Hydro-ecologische studie	7
2.3	Onderbouwing vanuit het beleid	9
2.3.1	Beleidsgrenzen	9
2.3.2	Europees beleid	9
2.3.3	Rijksbeleid	10
2.3.4	Provinciaal beleid	12
2.3.5	Gemeentelijk beleid	13
2.3.6	Waterschapsbeleid	16
3	VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	17
3.1	Uitgangspunten bij de inrichting EHS Westerwolde	17
3.2	Aard en omvang van de voorgenomen activiteit	18
3.3	Varianten en alternatieven	19
3.3.1	Nulalternatief	20
3.3.2	Meest milieuvriendelijke alternatief en voorkeursalternatief	20
4	Globale beschrijving van effecten van de alternatieven	21
5	PROCEDURES EN ORGANISATIE	22
5.1	Projectmer- procedure relatie ontgrondingenvergunning en planmer	22
5.2	Betrokken partijen	25
5.3	Samenwerking met andere partijen	26
6	LITERATUURLIJST	27

1 INLEIDING

1.1 De startnotitie

Voor u ligt de startnotitie in het kader van de projectmer (zie kader voor definities) voor de ontgrondingen die nodig zijn voor de realisatie van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) Westerwolde. De startnotitie vormt de eerste stap in de projectmer-procedure. Met deze startnotitie wil de provincie Groningen informatie verschaffen over het *wat, waar en waarom* van het voorgenomen plan. De inspraak volgens de projectmer-procedure en de rol van de commissie voor de milieueffectrapportage geeft alle belanghebbenden de garantie dat de besluitvorming langs een toetsbare weg is verlopen. De commissie mer adviseert het bevoegd gezag in richtlijnen voor het op te stellen MER. De inspraak moet zich richten op de te beschrijven alternatieven en op de te beschrijven milieueffecten. Deze reacties kunnen ingediend worden bij GS van Groningen. In dit stadium gaat het niet om het indienen van bedenkingen tegen de ontgrondingen of andere ontwikkelingen in het gebied.

De volgende onderdelen komen in deze startnotitie aan bod:

- Inleiding en aanleiding mer-procedure (hoofdstuk 1).
- Achtergronden van het probleem en de doelstelling van de uitvoering van de EHS Westerwolde (hoofdstuk 2).
- Een beschrijving van de voorgenomen activiteit met alternatieven (hoofdstuk 3).
- Het beoordelingskader om de verwachte effecten te kunnen beschrijven (hoofdstuk 4).
- Een toelichting op de mer-procedure en de organisatie (hoofdstuk 5).
- Een korte literatuurlijst (hoofdstuk 6).

Gebruikte begrippen

Op 27 juni 2001 is de Europese richtlijn vastgesteld voor de milieubeoordeling van bepaalde plannen en programma's. Deze verplichting is bekend geworden als Strategische Milieubeoordeling (SMB). Tegelijkertijd is ook de Europese richtlijn voor de milieubeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten nog steeds van kracht; deze richtlijn is ook wel bekend als milieueffectrapportage (m.e.r.). Nu de Europese SMB-richtlijn is omgezet in Nederlandse wetgeving, zijn er twee soorten milieueffectrapportages.: één voor plannen en één voor projecten. Vanwege de duidelijkheid, gebruiken we in deze rapportage de volgende begrippen:

	Milieubeoordeling plannen	Milieubeoordeling projecten
Plicht	planmer-plicht	projectmer-plicht
Procedure	planmer-procedure	projectmer-procedure
Milieueffectrapportage	planMER	projectMER

Uit: brochure Milieueffectrapportage van plannen ministerie VROM

1.2 Achtergrond

In het kader van de realisatie van de EHS Westerwolde zal het beekdal van de Ruiten Aa in de periode van 2006 – 2018 opnieuw ingericht worden. Hiervoor zal een deel van het oude kleinschalige beekdal-/hoeven landschap hersteld worden en nieuwe natuurgebieden worden gecreëerd. Concreet betekent dit dat er gewerkt wordt aan:

- Herstel en behoud van heischrale hooilanden, dotterbloemlanden, kruidenrijke akkers en heide.
- Ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden, die vooral afhankelijk zijn van kwel of voedselarme gradiëntrijke milieus.
- Herstel van een vrij afstromende meanderende laaglandbeek, met kenmerkende plant- en diersoorten van een beekmilieu.

Een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van deze doelstellingen is het verbeteren van de abiotische Ausgangssituation. In de huidige situatie is de oorspronkelijke waterhuishouding van de Ruiten Aa sterk veranderd. Zo is het brongebied, het Zwarte Meer, afgegraven. Ook de bovenloop, de Runde, werd van de Ruiten Aa afgekoppeld. Verder is door de aanleg van omleidingskanalen, de aanleg van sloten, greppels en drainage en grondwateronttrekking bij Sellingen de waterhuishouding verder aangetast. Ontwateringsmaatregelen en het onnatuurlijke peilbeheer leidden tot verdroging van het beekdal. Zowel de grondwaterkwaliteit als het op de beek afwaterende oppervlaktewater en het beekwater zijn sterk veranderd. Van nature was het water relatief arm aan voedingsstoffen, maar door de ontginning van het veen, bemesting en de aanvoer van IJsselmeerwater is het voedselrijk water geworden. Daarnaast is de beekloop sterk veranderd door de aanleg van stuwen, het kanaliseren en overdimensioneren.

Door deze veranderingen in de stroming van het water, de waterkwaliteit, het verlies aan specifieke leefgebieden zijn karakteristieke planten- en diergemeenschappen verdwenen. Daarnaast is het door de schaalvergroting in de landbouw het oorspronkelijke kleinschalige (hoeven)landschap aangetast.

Voor de omvorming van het dal van Ruiten Aa van een landbouwgebied naar een langgerekt natuurgebied waarin de Ruiten Aa weer kan meanderen is ontgroning van de toplaag en demping van watergangen noodzakelijk. *Ontgroningen zijn dus niet het doel maar het middel voor natuurontwikkeling.*

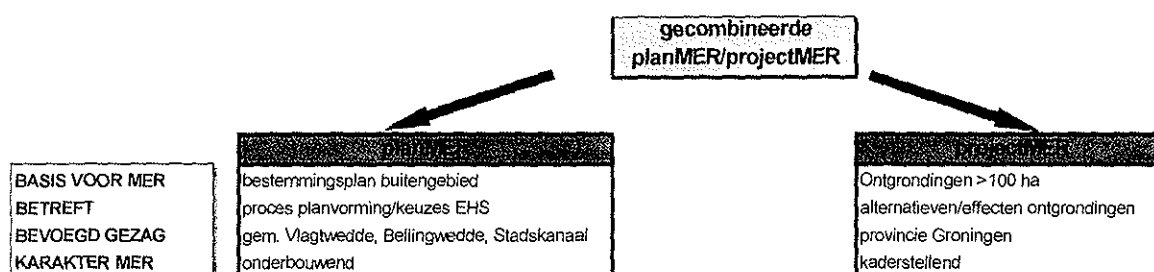
1.3 Aanleiding planmer-en projectmerprocedure

Voor de realisatie van de EHS Westerwolde wordt zowel een planmer-procedure als een projectmer-procedures doorlopen. In figuur 1.1 is schematisch de onderlinge samenhang weergegeven. Het planMER en het projectMER worden gecombineerd tot één document.

In projectmer-procedure, worden de effecten op milieu- en omgeving beschreven van verschillende ontgrondingsalternatieven (zie deze startnotitie).

In 1996 is de planuitwerking herinrichting deelgebied Westerwolde door Gedeputeerde Staten (GS) van Groningen vastgesteld. Dit voornemen is nogmaals bekrachtigd in 2006. De planmer-procedure zal zich daarom richten op de beschrijving van het besluitvormingsproces en de onderbouwing en uitleg gegeven over de gemaakte keuzes voor de locaties van de EHS en de hiermee samenhangende ontgrondingen.

De nieuwe bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Vlagtwedde, Bellingwedde en Stadskanaal vormen de titel waarop de planmer voor de EHS wordt uitgewerkt (zie Notitie Reikwijdte en detailniveau planMER Ontwikkeling Ecologische Hoofdstructuur Westerwolde).

Afbeelding 1.1 Geïntegreerde MER bestaande uit planMER deel en projectMER deel

Projectmer ontgrondingen

De inrichting van het gehele project van de EHS Westerwolde bestaat uit verschillende kleinere ontgrondingen die zijn opgesplitst in deelprojecten. Ieder voor zich zijn niet alle deelprojecten projectmer-plichtig. Het gehele project omvat echter ontgrondingen met in totaal een oppervlakte van meer dan 100 ha en valt daarmee onder de projectmer-plicht volgens C-lijst categorie 16.1 van het Besluit milieueffectrapportage. Inmiddels zijn er vier kleinere deelprojecten van de inrichting EHS Westerwolde uitgevoerd. In de periode 2007 – 2018 worden de overige deelprojecten uitgevoerd. De ervaringen uit de eerste ontgrondingen worden meegenomen bij het ontwikkelen van alternatieven de zgn. meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) en het voorkeursalternatief (VKA) alternatieven, het beschrijven van de effecten en het nemen van maatregelen om negatieve effecten te vermijden.

Planmer-plicht bestemmingsplan buitengebied gemeenten

De gemeenten Vlagtwedde en Stadskanaal zijn bezig met het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen buitengebied of in de bestaande plannen aanpassingen aan te brengen ten gevolge van de ontwikkeling van de EHS Westerwolde. De gemeente

brengen ten gevolge van de ontwikkeling van de EHS Westerwolde. De gemeente Bellingwedde zal pas later een nieuw bestemmingsplan buitengebied gaan opstellen (vanaf 2008). Op basis van de Wet milieubeheer en het Besluit Milieueffectrapportage zijn wettelijk verplichte plannen in het kader van de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) planmer-plichtig. Dit geldt ook voor vrijstelling als bedoeld in artikel 19 van de Wro. Daarom zal de planmer-procedure voor de EHS onder deze titel plaatsvinden (zie Notitie Reikwijdte en detailniveau planMER Ontwikkeling Ecologische Hoofdstructuur Westerwolde).

Waarom planmer EHS Westerwolde binnen mer-procedure voor bestemmingsplannen
In 1996 is de planuitwerking herinrichting deelgebied Westerwolde door Gedeputeerde Staten van Groningen vastgesteld. Dit is gebeurd na behandeling in de Centrale landinrichtingscommissie (CLC) en ter inzage legging. In het vastgestelde inrichtingsplan (1993) was in de huidige planaanpassing voorzien. Op grond daarvan is een procedure van de planuitwerking gevolgd volgens artikel 22 uit de herinrichtingswet.

Bij deze procedure hoort geen officiële inspraak. Daar de planuitwerking een rechtstreeks gevolg is van de invulling van de EHS zou een officiële inspraak min of meer een doublure zijn van de inspraak die in 1993 in verband met de gebiedsvisie van de EHS is gehouden. Afgesproken is dat de Deelgebiedscommissie de planuitwerking uitgebreid in het gebied zou verspreiden en dat op verzoek een toelichting gegeven zou worden. Na behandeling in de CLC is de planuitwerking door GS officieel vastgesteld en kon iedere belanghebbende zonedig bezwaar maken. In 1996 heeft GS de planuitwerking vastgesteld.

Het plan heeft een globaal karakter. Er is duidelijk ruimte gegeven om later te kunnen detailleren en nieuwe inzichten in te passen. Om te vast te kunnen stellen of de nog uit te voeren werkzaamheden bij de ontwikkeling EHS Westerwolde onder de planuitwerking van 1996 vallen is dit uitvoerig door de Deelgebiedscommissie Westerwolde en de Herinrichtingscommissie bekeken. In juli 2006 is dit voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. Beide commissie en GS hebben besloten dat er niets wezenlijk anders wordt uitgevoerd dan in de planuitwerking van 1996 is beoogd.

Bestuurlijk is vastgesteld dat er geen planuitwerkingsprocedure op basis van de herinrichtingswet gevolgd hoeft te worden. Omdat de werken vallen onder de planuitwerking van 1996 is er ook geen reden voor het volgen van een planmer-procedure. De planuitwerking van 1996 was immers vrijgesteld van de mer-plicht.

De planmer voor de EHS wordt daarom binnen de planmer-procedure voor de bestemmingsplannen buitengebied doorlopen.

1.4 Afbakening projectgebied

Het projectgebied betreft de EHS Westerwolde dat gelegen is in het deelgebied Westerwolde (zie afbeelding 1.2). In het uitvoeringsonderzoek EHS Westerwolde 2006 – 2018, is ten behoeve van de communicatie met de omgeving het project ontwikkeling EHS Westerwolde de beeldspraak ontwikkeld van een trein met goederenwagons. De realisatie van de EHS wordt voorgesteld door een trein met verschillende wagons. Een wagon stelt een afgebakend (deel)project (inhoud, tijd, geld, organisatie, communicatie) voor. De wagonlading uit zo'n wagon bevat blokken. Deze blokken zijn unieke gebieden met een naam, een oppervlakte en een prijskaartje, waar inrichtingsmaatregelen worden

2 REALISATIE EHS WESTERWOLDE

2.1 Achtergronden en doelstelling

Het natuurlijke afwateringspatroon van het beekdal van de Ruiten Aa is in het verleden en met name in de afgelopen decennia door een aantal ontwikkelingen sterk verstoord:

- De veenkoloniale ontginningen hebben gezorgd voor een sterk verbeterde ontwatering van de aanliggende gronden en daarmee een aanzienlijk grotere aanvoer van water naar de Ruiten Aa. De oorspronkelijke veenmoerassen in het ontginningsgebied hielden veel water vast en hadden een groot bufferend vermogen waardoor (de fluctuatie in) de afvoer gering was. Om de afwateringsfunctie van de Ruiten Aa te ontlasten (en scheepvaart mogelijk te maken) werd het Ruiten Aa-kanaal gegraven.
- Vanaf 1960 is de Ruiten Aa gekanaliseerd en gestuwd om een verdere verbetering in de afvoer mogelijk te maken en zo aan de landbouwkundige droogleggingseisen te kunnen voldoen. Ook in de omliggende landbouwgebieden wordt het neerslagoverschot via een netwerk van sloten en greppels versneld afgevoerd.
- Door de snelle afvoer van het water zakken de grondwaterstanden in het buitengebied vooral in de zomer behoorlijk. Om verdroging van de landbouwgronden in deze periode te voorkomen, wordt water uit het IJsselmeer via het kanalsysteem ingelaten. Dit 'gebiedsvreemde' water, dat via de beek weer wordt afgevoerd, heeft grote invloed op de kwaliteit van het water in de beek; het gehalte aan nutriënten in het - van oorsprong voedselarme - water is sterk gestegen. Het waterpeil in de beek zelf is (ook) op de landbouw afgestemd (en daarmee onnatuurlijk): 's winters laag en zomers hoog.
- Het oorspronkelijk stroomgebied van de Ruiten Aa is sterk verkleind door afkoppeling van de oorspronkelijke bovenloop: in de huidige situatie ontspringt de beek bij Ter Apel terwijl oorspronkelijk de beek ontsprong in het hoogveengebied in het zuiden van Drente).
- De drinkwaterwinning bij Sellingen heeft grote invloed gehad op het watersysteem doordat lokaal een 'eigen' stromingspatroon van het grondwater is ontstaan.

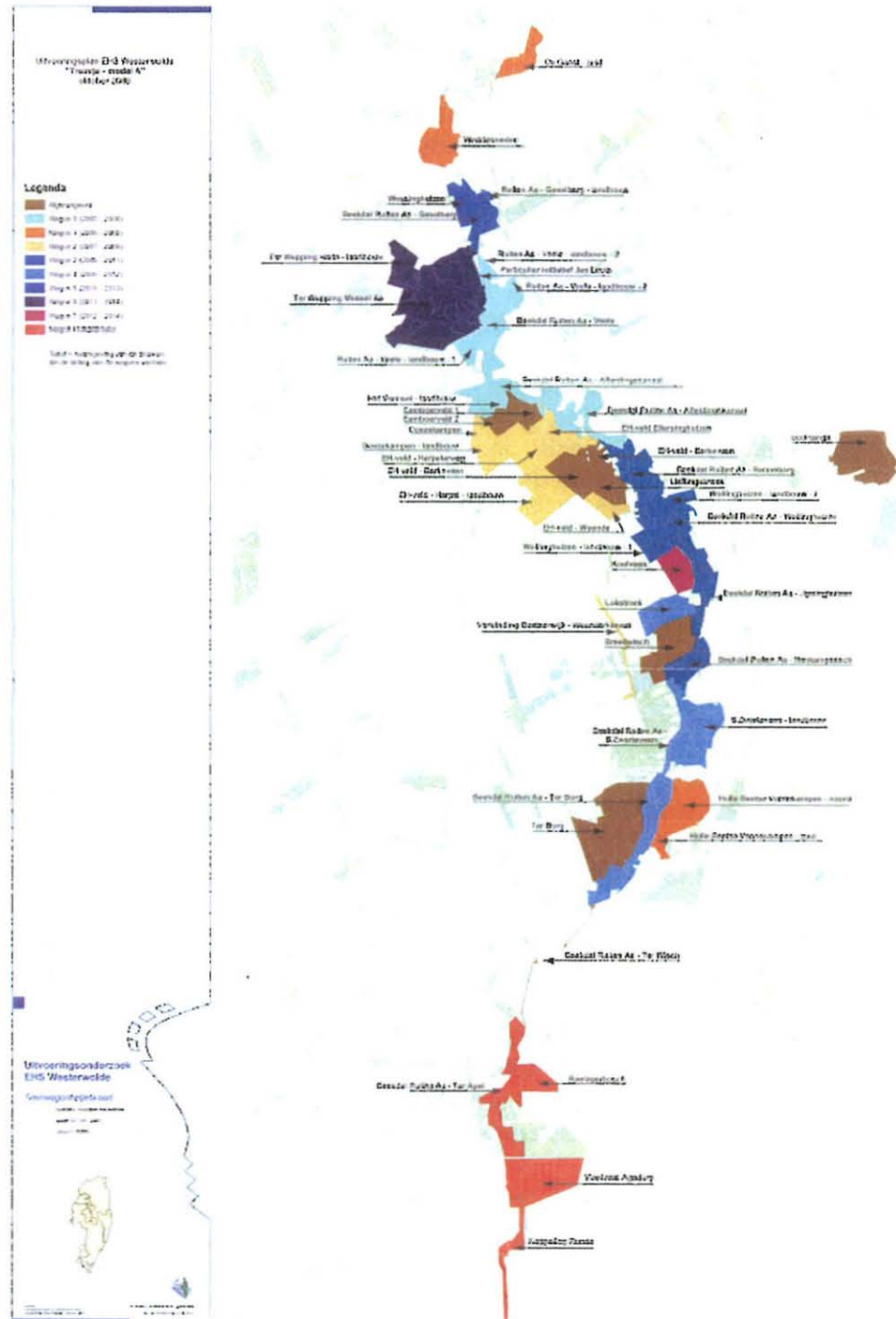
Door dit alles ontstonden de volgende knelpunten:

- Een verstoorde natuurlijke waterhuishouding (afname oppervlakte stroomgebied).
- Een te grote voedselrijkdom van het op de beek afwaterende grond- en oppervlaktewater en het beekwater zelf.
- Verzuring en versnippering van het beekdal.
- Verlies van het oorspronkelijke beekarakter.
- Achteruitgang en verdwijnen van karakteristieke planten- en diergemeenschappen
- Aantasting van het oorspronkelijke kleinschalige (hoeven)landschap.

Hoewel er dus veel verloren is gegaan, is er plaatselijk nog een grote variatie aan natuur- en landschapswaarden en zijn er goede mogelijkheden om een deel van het kleinschalige beekdal-/hoevenlandschap te herstellen en nieuwe natuurgebieden te creëren. Hiervan uitgaande is voor de EHS in Westerwolde onderstaande doelstelling geformuleerd:

Duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling ten behoeve van het kleinschalige beekdal-/hoevenlandschap met bijbehorende karakteristieke natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden.

van waaruit 'de trein' vertrekt is 2006 en het station van aankomst is 2018. Er zijn reeds vier deelprojecten uitgevoerd (deze wagons zijn aldus afgerangeerd). Met kleur zijn de verschillende treinwagons aangegeven. Gebieden met dezelfde kleur worden gelijktijdig uitgevoerd.

Afbeelding 1.2 Projectgebied EHS Westerwolde met de verschillende deelprojectgebieden (treinwagons). Bron: uitvoeringsonderzoek EHS Westerwolde DLG, 2006

Deze is vertaald in de volgende subdoelstellingen:

- Herstel en behoud van natuurlijke omstandigheden ten behoeve van vegetatietypen die afhankelijk zijn van een extensief agrarisch beheer (onder andere heischrale graslanden, dotterbloemhooilanden, kruidenrijke akkers, heide).
- Ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden, en wel vooral waarden die samenhangen met lokale kwel of voedselarme en gradiëntrijke milieus.
- Herstel van een min of meer vrij stromende, meanderende laaglandbeek met kenmerkende soorten van een beekmilieu als alternatief voor de oorspronkelijke veenbeek.

Om deze doelstellingen te kunnen bereiken dient de abiotische uitgangspositie geoptimaliseerd te worden, zodat de variatie aan milieutypen en landschapselementen vergroot wordt. Negatieve invloeden van aangrenzende landbouwgronden dienen in principe vermeden te worden. Om deze gewenste abiotische uitgangspositie te bereiken is een inrichtingsplan opgesteld. Hierin is onderbouwd aangegeven welke maatregelen genomen moeten worden. Deze maatregelen hebben vooral betrekking op:

- maaiveldverlagingen/verwijderen van voedselrijke lagen;
- dempen van sloten;
- verwijderen van drainage;
- begreppellen van kwelgebieden;
- herstel van steilranden;
- verwijderen van stuwen;
- aankoppelen en herstellen van (oude) meanders.

2.2 Hydro-ecologische studie

De basis voor het inrichtingsplan wordt gevormd door het 'Hydro-ecologisch onderzoek EHS Westerwolde, gebied Ter Borg-De Gaast', waarin is onderzocht met welke waterhuishoudkundige en natuurtechnische maatregelen de gewenste natuurdoeltypen in het EHS-gebied van Ter Borg tot De Gaast effectief kunnen worden gerealiseerd. Het onderzoek is opgezet volgens het gedachtegoed van 'Waterlood'. Dat wil zeggen dat actuele en optimale grondwaterstandregimes met elkaar zijn vergeleken en dat maatregelen zijn geformuleerd om het optimale grondwaterregime te bereiken.

Op basis van de aanwezige gebiedskennis en de eerder uitgevoerde studies waren van tevoren door de werkgroep enkele kennisscenario's opgesteld. De uitwerking en toetsing van deze kennisscenario's aan de natuurdoelstellingen in het EHS-gebied vormden de kern van het onderzoek. Ingrepen in het oppervlaktewatersysteem en met name peilverhogingen zijn belangrijke onderdelen van deze scenario's. Naast het toetsen van de kennisscenario's (rigoureuus en rigoureuus-min) op ecologische effecten is, middels grondwatermodelberekeningen, onderzoek uitgevoerd naar de effecten op de wateraanvoer en op mogelijke vernatting buiten het EHS-gebied. Na toetsing van de kennisscenario's aan het streefbeeld is, ter oriëntatie, een derde scenario uitgewerkt: het 20-min scenario. Een volledige beschrijving van de scenario's is opgenomen in het rapport 'Hydro-Ecologisch onderzoek EHS-Westerwolde'. In het eindscenario tenslotte is getracht om, op basis van de voorgaande kennisscenario's te komen tot een optimale inrichting binnen de EHS.

Uit het onderzoek bleek dat onder de hydrologische condities behorende bij de referentiesituatie (=huidige situatie minus buisdrainage) de doeltypen van de

natuurbeherende instanties slechts gedeeltelijk kunnen worden verwezenlijkt. In deze situatie wordt een dynamisch peilbeheer toegepast met lage winterpeilen en hoge zomerpeilen. Realisatie van de doeltypen is vooral mogelijk op de hogere delen binnen het onderzoeksgebied. De doeltypen bestaan hier uit grondwateronafhankelijke vegetatietypen (droge schrale tot heischrale graslanden en akkers). Deze vegetaties zijn niet afhankelijk van de grondwaterstand maar vooral van het beheer. Indien hier een verschrallingsbeheer wordt toegepast kunnen de beoogde doeltypen op termijn worden gerealiseerd. Aangezien de bodem op de hogere delen voornamelijk uit leemarm dekzand bestaat gaat de verschralling snel waardoor de doeltypen op relatief korte termijn kunnen worden gerealiseerd. Op de lager gelegen delen ligt de situatie anders. In de referentiesituatie kunnen de doeltypen hier maar in beperkte mate worden gerealiseerd. Het gunstigst scoren de deelgebieden in het noorden. In De Gaast en de Hoornder Meeden komt de voorspelling redelijk goed overeen met de doeltypen. Dit geldt ook voor de scenario's Rigoureux en Rigoureux-min aangezien bij deze scenario's weinig verandert aan de grondwaterstanden, zodat de vegetatievoorspelling grotendeels overeen komt met de referentiesituatie. In de overige gebieden blijkt dat noch in de huidige situatie (het referentie scenario), noch in de drie voorgestelde ontwikkelingsscenario's, de gewenste natuurdoeltypen kunnen worden gerealiseerd. In de huidige situatie zijn de condities meestal te droog. In de onderzochte 'rigoureuze' scenario's blijken bij de voorgestelde peilen echter overwegend te natte omstandigheden te ontstaan waardoor op te grote schaal Grote zeggenmoerassen ontstaan, een vegetatietype dat niet tot de doeltypen behoort.

In het eindscenario is getracht om, op basis van de voorgaande berekeningsresultaten, nieuwe gegevens en inzichten te komen tot optimale maatregelen voor de inrichting van de EHS-Westerwolde. De basis voor het eindscenario wordt gevormd door de maatregelen die zijn genomen in het scenario Rigoureux-min. Bij het eindscenario zijn in vergelijking met de huidige situatie en andere scenario's, hogere winterpeilen en lagere zomerpeilen vastgesteld. Er is een getrappt oppervlaktewatersysteem ontstaan met een peilregime dat beter aansluit bij natuurlijke beekdynamiek: hoge winterpeilen en iets uitzakkende zomerpeilen, waarbij op de laagste plaatsen langs de beek winterinundaties optreden. Het peilregime leidt op grote schaal tot de grondwaterstanden die aansluiten bij de eisen van de gewenste natuurdoeltypen. De vegetatievoorspelling komen goed overeen met de doeltypen. In de meeste peilvakken worden de doeltypen bereikt. In enkele peilvakken wordt plaatselijk de situatie respectievelijk iets te droog dan wel te nat. Dit is een gevolg van een te optimistische inschatting van de doeltypen (de benodigde hoge grondwaterstanden en kwelintensiteit kunnen niet bereikt worden; het peilvak blijft de droog en/of de kwelintensiteit is te gering). Te natte omstandigheden komen voor wanneer in stroomafwaarts gelegen peilvakken hoge peilen worden gewenst die alleen gerealiseerd kunnen worden door in het voorafgaande peilvak relatief hoge peilen te accepteren. Dit scenario vormt de basis voor de huidige inrichtingsplannen.

De maatregelen binnen de EHS hebben maar een zeer beperkte invloed op het grondwaterstandsregime buiten de EHS: de landbouwonwatering is hier vrij intensief. Daarbij moet worden gerealiseerd dat een grondwaterstandsverhoging niet altijd hoeft te leiden tot vernattingssschade. In een situatie met diepe grondwaterstanden kan een grondwaterstandsverhoging zelfs leiden tot een vermindering van de droogteschade. Verwacht werd dat door de peilverhogingen binnen de EHS slechts zeer lokaal (beperkte) vernattingssschade voor de landbouw zal optreden.

2.3 Onderbouwing vanuit het beleid

2.3.1 Beleidsgrenzen

Bij het bepalen van haar beleid moeten de gemeenten rekening houden met het beleid van de hogere overheden. Voor het bestemmingsplan Buitengebied vormt het provinciale ruimtelijke beleid uit het *Provinciale Omgevingsplan II* (POP II) het belangrijkste toetsingskader. Daarnaast vormt de *Nota Ruimte* c.q. visie van het rijk op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland een kader.

Ook afstemming met het beleid dat op regionale schaal is geformuleerd is van belang. Met name het *Inrichtingsplan Ecologische Hoofdstructuur Westerwolde* en het *Landschapsonwikkelingsplan Veenkoloniën, Oldambt en Westerwolde* spelen hierbij een rol.

Naast het rekening houden met de beleidskaders is ook afstemming met de 'harde' wetgeving zoals de *Wet milieubeheer* en de *Flora- en faunawet* van belang. Speciale aandacht daarbij verdient de Europese wetgeving voor zover deze nog niet in landelijke wetgeving is vertaald en als gevolg hiervan direct doorwerkt in het bestemmingsplan. Voor dit bestemmingsplan gaat het daarbij bijvoorbeeld om Europees beleid op het gebied van de archeologie.

2.3.2 Europees beleid

Europese Habitatrichtlijn

Deze richtlijn is voor de gemeente Vlagtwedde van belang vanwege de aanwijzing van het bosgebied Lieftingsbroek als Speciale Beschermingszone (SBZ) in de zin van de Europese Habitatrichtlijn. Doel van deze richtlijn is het realiseren van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa (Natura 2000).

Activiteiten in en rond de SBZ's moeten worden getoetst op hun effect op de waarden c.q. de instandhoudingdoelstelling van de SBZ's. Bij het Lieftingsbroek gaat het daarbij concreet om de instandhouding van de aanwezige waardevolle bosvegetaties. Indien sprake is van negatieve effecten op deze vegetaties, kan een activiteit uitsluitend worden toegestaan als sprake is van het ontbreken van alternatieven, dwingende redenen van groot openbaar belang en compensatie.

De bescherming van de SBZ 's is per 1 oktober 2005 in de nationale wetgeving vastgelegd in de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998. Op grond van deze wet zijn alle SBZ's onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht met hieraan gekoppeld een zelfstandig vergunningenstelsel met de provincie als bevoegd bestuursorgaan. De gewijzigde wet verplicht tot het maken van beheersplannen voor alle SBZ's waaruit duidelijk moet blijken welke (ruimtelijke) activiteiten in en rond de natuurgebieden wel en niet mogelijk zijn. In bestemmingsplannen (met ontwikkelingsmogelijkheden) moet - in verband met de uitvoerbaarheid - een redelijk zicht bestaan op de verleenbaarheid van een eventueel benodigde vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet.

Verdrag van Malta

In 1992 werd dit verdrag ondertekend door een groot aantal EU-landen, waaronder Nederland. Doelstelling van het verdrag is de veiligstelling van het (Europese) archeologische erfgoed.

Op dit moment is er - ter implementatie van het verdrag - een wetsvoorstel in voorbereiding: de Wet op de archeologische Monumentenzorg. Het wetsvoorstel verplicht gemeenten bij het opstellen van ruimtelijke plannen rekening te houden met de in hun bodem aanwezige archeologische (verwachtings)waarden.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn op het gebied van oppervlakte en grondwater met als doel de kwaliteit van de Europese wateren te verhogen. De oppervlaktewateren (Runde en Ruiten Aa) in het plan- en onderzoeksgebied van de EHS Westerwolde maken volgens de KRW onderdeel uit van het Deelstroomgebied Nedereems. Vanuit de KRW zijn de volgende zaken van belang omdat ze kaderstellend zijn voor de voorgenomen activiteit:

- De KRW stelt dat alle Europese wateren in 2015 een goede chemische toestand moeten hebben. Een goede chemische toestand (GCT) wordt gerealiseerd als wordt voldaan aan de normen voor de zogenaamde 'prioritaire stoffen'. De oppervlaktewaterkwaliteit bij de voorgenomen activiteiten moet dus voldoen aan de gestelde KRW-normen.
- De KRW stelt dat alle Europese wateren in 2015 een goede ecologische toestand moeten hebben. Een goede ecologische toestand (GET) wordt gerealiseerd als wordt voldaan aan de door de lidstaten zelf op te stellen ecologische doelstellingen. Deze ecologische doelstellingen worden geformuleerd in termen van Maximaal Ecologisch Potentieel (MEP) en Goed Ecologisch Potentieel (GEP). De discussie over GEP en MEP is momenteel nog volop in discussie en kan daarom geen randvoorwaarde vormen voor dit MER.

Bij de inrichting van de EHS Westerwolde wordt een bijdrage geleverd aan het bereiken van de doelstelling voor een goede chemische toestand (GCT) en goede ecologisch toestand (GET) van de Runde en Ruiten Aa in 2015.

2.3.3 Rijksbeleid

De *Nota Ruimte* (2006) bevat de visie van het rijk op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland tot 2020, met een doorkijk naar 2030. De *Nota Ruimte* vervangt de *Vierde Nota Ruimtelijke ordening Extra* (VINEX) en het *Structuurschema Groene Ruimte*.

Hoofddoel van het nationaal ruimtelijk beleid is ruimte te scheppen voor de verschillende ruimtevragende functies op het beperkte oppervlak in Nederland. Meer specifiek richt de nota zich op vier algemene doelen:

- Versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland.
- Bevordering van krachtige steden en een vitaal platteland.
- Borging en ontwikkeling van belangrijke (inter)nationale ruimtelijke waarden.
- Borging van de veiligheid (tegen water en risicovolle activiteiten).

Met de Nota Ruimte wordt het nationale ruimtelijke beleid meer ontwikkelingsgericht en decentraal van karakter dan voorheen. Twee begrippen staan centraal in de Nota Ruimte: Basiskwaliteit en nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur. De nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur (RHS) bestaat uit de belangrijkste gebieden in Nederland op het terrein van economie, infrastructuur en verstedelijking, water, natuur en landschap. Het buitengebied van Vlagtwedde maakt deel uit van de nationale RHS voor zover het gaat om de gebieden die behoren tot de nationale Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de Speciale Beschermingszone Lieftingsbroek.

Over de EHS stelt de Nota Ruimte dat de precieze begrenzing gebeurt door de provincies. In en rond de EHS geldt een 'nee, tenzij-regime': nieuwe plannen of projecten zijn niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS wezenlijk aantasten, tenzij er geen redelijke alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

In de EHS is een saldobenadering mogelijk waarbij (kwantitatieve) aantasting van de EHS kan worden toegestaan indien per saldo - op gebiedsniveau - sprake is van een (kwaliteits)verbetering van de ecologische waarden. Hoe deze benadering precies vorm kan krijgen wordt nog nader uitgewerkt.

Voor wat betreft de wetgeving ten aanzien van de Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998. Voor de gebieden die geen deel uitmaken van de nationale RHS is het rijksbeleid gericht op het waarborgen en zo mogelijk vergroten van de basiskwaliteit.

De eerste verantwoordelijkheid voor de basiskwaliteit ligt bij de provincie. Op een aantal punten geeft het rijk zelf - met een beperkt aantal generieke regels - invulling aan het begrip basiskwaliteit. Deze zijn enerzijds normatief en inhoudelijk van karakter en anderzijds meer procesmatig van aard.

Op inhoudelijk gebied stelt de nota dat kleine dorpen voor eigen behoefte woningen en bedrijventerreinen mogen bouwen. Ook buiten de dorpen bestaat ruimte voor her- en nieuwbouw (met aandacht voor landschappelijke en ontwerp kwaliteit). Dit om het economisch draagvlak en de vitaliteit van de landelijke gebieden te vergroten.

Vrijkomende bebouwing kan worden omgezet in een woonbestemming of vestigingsruimte voor kleinschalige bedrijvigheid. Soms kan ook nieuwbouw wenselijk zijn. Zo kan woningbouw, bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe landgoederen, geld opbrengen voor de aanleg van recreatie- of natuurgebieden (rood voor groen) of waterbergingsruimte (rood voor blauw). Op meer procesmatig gebied geldt de (Europese) wetgeving op het gebied van natuur en milieu én de watertoets als onderdeel van de basiskwaliteit.

Voor wat betreft de landbouwsector is het beleid gericht op een transitie naar een vitale en duurzame landbouw. Voorwaarde hiervoor is dat er een economisch perspectief aanwezig is voor de agrarische bedrijven. Het Rijk ziet perspectief in de vorm van:

- concurreren op de wereldmarkt;
- werken onder specifieke natuurlijke handicaps;
- economisch verbreden door andere maatschappelijke en/of economische diensten te leveren.

Uitgangspunt is om de mogelijkheden en potenties van de landbouw optimaal te benutten binnen de maatschappelijke eisen die worden gesteld. Provincies wordt gevraagd om niet-grondgebonden en/of kapitaalintensieve landbouw en daaraan gerelateerde bedrijvigheid te bundelen in zogeheten landbouwontwikkelingsgebieden.

Ook het ruimtelijk beleid voor de grondgebonden landbouw is primair een verantwoordelijkheid van provincies. Zij moeten sturing geven aan de ontwikkeling van de grondgebonden landbouw en daarbij rekening houden met de eisen die de wereldmarkt stelt aan landbouwbedrijven én met de wens van landbouwbedrijven om hun bedrijfsvoering te verbreden. In hun ruimtelijke plannen moeten provincies meer mogelijkheden scheppen voor een bredere bedrijfsvoering. Op het gebied van de recreatie is het rijksbeleid Nota Ruimte in het algemeen gericht op het vergroten van de toeristisch recreatieve mogelijkheden in de groene ruimte.

Nota Belvedere

In de Nota Belvedere is 'Westerwolde' vanwege zijn cultuurhistorische potenties aangewezen als Belvederegebied. De volgende maatregelen worden voorgesteld:

- In stand houden en ontwikkelen van karakteristieke cultuurhistorische waarden bij beekdalherstel in het kader van de herinrichting Westerwolde langs de Ruiten Aa.
- Het herstellen van met essen samenhangende beplanting als Stijlranden met eikenbeplanting.
- Het bodemarchief beter beschermen door het benutten van teelaarde voor het ophogen van essen.
- Zoeken naar structurele middelen voor onderhoud en herstel van grote boerderijen om verval als gevolg van kostbaar onderhoud, gewijzigde woonwensen en functieverandering tegen te gaan.
- Ontwikkelen van cultuur- en natuurtoerisme en perspectief voor de landbouw op lange termijn.
- Kansen benutten voor de herbestemming van boerderijen.

2.3.4 Provinciaal beleid

Het plangebied ligt in verschillende zones van de functiekaart 2010 van het Tweede Provinciaal Omgevingsplan (POP II). Een groot deel bestaat uit de functie natuur (zowel bestaand als toekomstig). De hoofddoelstelling hier is behoud, herstel en ontwikkeling van de aanwezige natuur- en landschapswaarden en benutten van de mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Inrichting en beheer worden gericht op herstel, behoud en ontwikkeling van de beoogde natuur- en landschapswaarden. In gebieden met bestaande natuurwaarden zijn geen ingrepen (egaliseren, ontgronden, diepploegen, scheuren van grasland om het om te zetten in bouwland) en ruimtegebruik toegestaan, die strijdig zijn met het behoud van de aanwezige natuur- en landschapswaarden. Met behulp van het instrument voor de milieueffectrapportage moet per geval worden beoordeeld of nieuwe boor- en winlocaties van delfstoffen (of uitbreidingen van bestaande locaties) kunnen worden toegestaan. Bij natuurontwikkelingsprojecten worden kansen benut voor herstel en vergroting van de herkenbaarheid en belevingswaarde van archeologische waarden. Door het plangebied loopt een ecologische verbindingszone.

Daarnaast ligt in het plangebied de functie bos (bestaand en zoekruimte) en landbouwgebied met belangrijke natuurwaarden. Hoofddoelstelling voor de functie bos is behoud, herstel en ontwikkeling van multifunctioneel bos. In het landbouwgebied met belangrijke natuurwaarden worden landbouw, landschap en natuur in onderlinge samenhang en op gelijkwaardige basis gehandhaafd en ontwikkeld. De nadruk ligt hier op behoud, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden die een sterke relatie met water hebben. In het beekdal gaat het vooral om waardevolle vegetaties. Landschapskenmerken worden waar mogelijk behouden, hersteld en ontwikkeld. Kenmerkend voor het landschap zijn vooral de kleinschalige beslotenheid. Ingrepen, die de aanwezige waarden kunnen aantasten (egaliseren, ontgronden, diepploegen), zijn niet toegestaan of worden aan een aanlegvergunning gebonden.

Overige aandachtspunten POP (kaart 2)

Vrijwel het gehele plangebied ligt in een milieubeschermingsgebied (categorie 2). Dit zijn gebieden met kwetsbare natuur- en landschapswaarden. Daarnaast ligt er een grondwaterbeschermingsgebied met waterwingebied. Ingrepen die leiden tot fysische bodemaantasting zijn hier niet toegestaan. In waterwingebieden zijn alleen activiteiten toegestaan die direct of indirect samenhangen met drinkwaterwinning. Verspreid in het gebied liggen verschillende essen. Het reliëf van essen en glaciale ruggen vormt een essentieel landschapselement in het esdorpenlandschap van Westerwolde. De loop van de Ruiten Aa is aangeduid als een waterloop met landschapswaarden. Ook het beekdal vormt een essentieel landschapselement.

Integraal Natuurgebiedsplan

In het gebiedsplan van de provincie staat het plangebied grotendeels aangegeven als EHS natuur en voor een beperkt deel als EHS beheersgebied. Voor het gebied is de EHS begrensd en zijn de natuurdoeltypen vastgesteld. De beheersgebieden zijn natuurgebieden met behoud van de agrarische functie. Door stimulering van agrarische natuurverenigingen en individuele agrariërs wordt ernaar gestreefd de natuur- en landschapsdoelen te bereiken.

De wagons 0, 3 en 4 en het Lieftingsbroek staan op de TOP-lijst van verdroogde gebieden en kunnen naar verwachting voor 2013 ingericht worden. Inrichting van het gehele beekdal is ecologisch waardevol met name de lage gronden langs de beek, heeft draagvlak in het gebied en heeft derhalve prioriteit. Er is onderscheid gemaakt tussen de gebieden die naar verwachting vóór 2013 ingericht kunnen worden (opgenomen op de TOP-lijst) en gebieden die daarna ingericht kunnen worden (volgens uitvoeringsonderzoek DLG). Volledig hydrologisch herstel kan pas nadat de hele EHS is ingericht, en het beekpeil kan worden aangepast.

2.3.5 Gemeentelijk beleid

Gemeente Vlagtwedde

Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied 2007 van de gemeente Vlagtwedde zal naar verwachting begin 2008 worden vastgesteld. Gezien het huidige bestemmingsplan dat dateert uit 1986 wordt voor de beschrijving van het gemeentelijk beleid uitgegaan van het Voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied. Het Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Vlagtwedde biedt ten aanzien van de natuurfunctie ruimte voor de realisering c.q. invulling van de Ecologische Hoofdstructuur in en rond het beekdal van de Ruiten Aa inclusief het realiseren van ecologische verbindingzones daarbuiten. Het beleid is daarbij gericht op behoud en versterking van de ecologische waarden. Hierbij

geldt het Inrichtingsplan Ecologische Hoofdstructuur Westerwolde (2001) als uitgangspunt. Ook moet rekening gehouden worden met landschappelijke randvoorwaarden.

In de natuurontwikkelingsgebieden - die in eerste instantie conform het huidige (agrarische) gebruik bestemd zijn - worden geen activiteiten en/of ingrepen toegelaten die leiden tot het onomkeerbaar verloren gaan van de natuurontwikkelingsmogelijkheden. Dit betekent dat aan het huidige gebruik beperkingen worden gesteld. Dit geldt ook voor de ecologische verbindingzones die - tot de daadwerkelijke realisering - ook bestemd worden conform het huidige (agrarische) gebruik. Voor reeds gerealiseerde natuurontwikkelingsgebieden geldt het beschermingsbeleid voor de natuurgebieden.

Het bestemmingsplan richt zich op het waarborgen van de instandhoudingsdoelstelling voor het bosgebied Lieftingsbroek zoals vastgelegd in het (concept)aanwijzingsbesluit. Concreet betekent dit dat het bestemmingsplan in en rond het gebied geen activiteiten toelaat die deze doelstelling significant aantast.

Voor de functie water zijn de voor het bestemmingsplan relevante beleidsdoelen:

- het verder uitwerken van de ecologische hoofdstructuur in Westerwolde met als doel de Ruiten Aa in te richten als (natuurlijke) laaglandbeek;
- het realiseren van ecologische verbindingzones van en naar de ecologische hoofdstructuur waardoor de biotische kwaliteit van het watersysteem verbeterd. Daarnaast werken aan de bestrijding van de verdroging;
- het herstellen van het watersysteem tussen Nederland en Duitsland door het aankoppelen van de Oldensloot met de Ruiten Aa ter hoogte van Ter Apel;
- uitvoering visie Runde - Ruiten Aa (koppeling watersysteem Runde en Ruiten Aa);
- het opstellen van een stroomgebiedsvisie voor de watersystemen Westerwolde en de Veenkoloniën.

Het open heide- en (rand)veenontginningslandschap aan weerszijden van het stroomdal van de Ruiten Aa heeft en houdt een agrarische functie en valt onder de bestemming "Agrarisch gebied in een open landschap". Hier worden mogelijkheden geboden voor en voortzetting van de (grondgebonden) landbouwfunctie op bedrijfseconomische grondslag. Het esdorpenlandschap rondom het beekdal van de Ruiten Aa is onder gebracht in de bestemming "Agrarisch gebied in een kleinschalig landschap". Binnen deze bestemming komen belangrijke landschappelijke en natuurlijke waarden voor zoals de esgebieden. Voor deze gebieden is een specifiek beschermende regeling opgenomen. Ook binnen deze bestemming zijn de gronden bestemd voor een grondgebonden agrarische bedrijfsvoering maar daarnaast ook voor het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden.

Gemeente Bellingwedde

De projecten de Gaast en de Hoorndermeeden zijn gelegen in de gemeente Bellingwedde. In de communicatie met de omgeving over de uitwerking van de ecologische hoofdstructuur worden deze twee projecten het tweede treinwagon genoemd. Voor het gemeentelijke beleid is het bestemmingsplan buitengebied en de vorig jaar verschenen structuurvisie van belang.

Bij de totstandkoming van het Bestemmingsplan Buitengebied Bellingwedde 1998 is de Planuitwerking van de Ecologische Hoofdstructuur (1996) nadrukkelijk aan de orde geweest. Er is expliciet voor gekozen om binnen dit bestemmingsplan ruimte te bieden voor de verdere ontwikkeling van de ecologische hoofdstructuur, zoals deze voortvloeit uit de Planuitwerking. In de planologische regelingen voor de Gaast en de Hoordermeeden wordt ruimte geboden voor verdere detaillering en het inpassen van nieuwe inzichten. Dit betekent niet dat elk inrichtingsvoorstel zonder meer in overeenstemming is met het bestemmingsplan. Voor sommige ingrepen c.q. inrichtingsmaatregelen is één vergunning van burgemeester en wethouders vereist (aanlegvergunning). De vergunning wordt geweigerd wanneer de positieve effecten van de ingreep niet opwegen tegen de negatieve gevolgen voor andere in het gebied voorkomende functies. In 2008 zal de gemeente Bellingwedde een nieuw bestemmingsplan Buitengebied ontwikkelen.

De Structuurvisie Bellingwedde geeft een ruimtelijke visie op hoofdlijnen voor de gehele gemeente. Het is enerzijds een onderzoeksrapport met belangrijke accenten op cultuurhistorie, landschap en leefbaarheid. Anderzijds is sprake van concreet beleid. Voor zover de visie betrekking heeft op lange(re) termijn (na 2010) betreft het indicatief aangeduide voornemens en planideeën. Ten aanzien van de natuurfunctie wordt in deze Structuurvisie ingezet op de realisatie van de ecologische hoofdstructuur als aangegeven in het Inrichtingsplan ecologische Hoofdstructuur Westerwolde en het creëren van ecologische verbindingzones daarbuiten. Daarnaast worden voor de verdere toekomst een aantal nieuwe ontwikkelingsgebieden benoemd.

Gemeente Stadskanaal

De EHS-projectgebieden Ruiten Aa-Geselberg, Wessinghuizen, Ter Wupping Mussel Aa, Ruiten Aa-Veele, Beekdal Ruiten Aa, Ellersinghuizerveld, Doezekampen, liggen geheel of gedeeltelijk binnen de gemeente grenzen van de gemeente Stadskanaal. Voor de gemeente Stadskanaal vigeert het bestemmingsplan landelijk gebied en het structuurplan 1998 'de gemeente van straks: Stadskanaal in 2010'.

Voor dit planMER is in het huidige bestemmingsplan dat dateert van 1998 de begrenzing van de EHS aangegeven. De begrenzing van de EHS in het bestemmingsplan is zoals die is vastgelegd in de POP 1 Groningen.

Daarnaast is er de vermelding van de aanwijzing van een waardevol cultuurhistorisch landschap bij Ter Wupping en de cultuurhistorische nederzetting van Smeerling. Deze gebieden staan weergegeven op de Indicatieve kaart van archeologische waarden (IKAW) en de Archeologische Monumentenkaart (AMK). Beide kaarten zijn vastgelegd door de Rijksdienst voor Archeologie Cultuurlandschap en Monumenten (RACM).

In het nieuwe voorontwerp bestemmingsplan landelijk gebied Stadskanaal zijn de bestaande natuurgebieden die deel uitmaken van de EHS bestemd als natuurgebied I en II. Ontwikkelingen zijn hierin alleen onder voorwaarden en via vrijstelling mogelijk en wordt geregeld via vergunningen die door B&W wordt afgegeven of geweigerd. Voor de overige gronden binnen de EHS die een agrarische bestemming hebben is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen naar 'Natuur 1' en 'Natuur 2', zodra deze gronden zijn verworven.

Bij de nieuwe ontwikkelingen dient men ook rekening te houden met de archeologische verwachtingswaarde. Dit stelt o.a. eisen aan de diepte waarop ontgroningen mogen

plaatsvinden bij gebieden die zijn aangemerkt als gebieden met archeologisch waardevol.

2.3.6 Waterschapsbeleid

Waterschap Hunze en Aa's

In het waterbeheersplan van het waterschap Hunze en Aa's is De Ruiten Aa gekwalificeerd als watergang met natuurwaarde. Het waterschap Hunze en Aa's streeft in gebieden met de functie natuur, zoals het beekdal van de Ruiten Aa, een optimale waterhuishouding na. Het gaat hierbij om het oplossen van waterhuishoudkundige knelpunten bij het realiseren van de EHS. Een belangrijk aspect hierbij is verdroging. In de Ruiten Aa wordt vrije meandering teruggebracht, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan vertraging van de waterafvoer en herstel van gradiënten op microniveau. Daarnaast is het gebied Weddermeden aangewezen als een waterbergingsgebied. Hierover is reeds in een strategische milieubeoordeling over de aanwijzing van waterbergingsgebieden een effectbepaling van gedaan.

De nieuwe waterpeilen die horen bij de inrichting van de EHS zullen worden vastgelegd in nader vast te stellen peilbesluit.

3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

In het projectmer deel ligt de nadruk op de gevolgen van de activiteit ontgrondingen en wordt gekeken naar het beperken van eventuele negatieve gevolgen zoals aantasting (grond)waterkwaliteit, hinder door geluidsoverlast en aantasting bodemarchief, en de grondbalans. Gezien het doel van de ontgrondingen zijn echte alternatieven om dit doel te bereiken niet aan de orde.

De basisgedachte voor het verwijderen van de toplaag is dat hierdoor het gebied verschaalt en de gewenste natuur zich kan ontwikkelen. Tevens wordt hierdoor het reliëf enigszins veranderd waardoor (lokaal) nattere omstandigheden ontstaan in de EHS-gebieden. Door het afgraven van de bouwvoor kan het bodemarchief worden aangetast, waardoor belangrijke archeologische waarden verloren kunnen gaan.

3.1 Uitgangspunten bij de inrichting EHS Westerwolde

Voor de realisatie van de EHS d.m.v. de ontgrondingen zijn de volgende algemene uitgangspunten geformuleerd:

- Realisatie van de natuurdoeltypen uit het POP 2 is leidend.
- De Ruiten Aa meandert in een oude meander van de rivier de Eems. In dit oude rivierdal wordt het beektraject en -profiel van de Ruiten Aa van 1960 opnieuw aangelegd, vanwege de minste verstoring van het bodemarchief.
- Bij de inrichting van de EHS in het beektraject wordt zoveel mogelijk van boven (bron) naar beneden (monding) gewerkt.
- Bij de inrichting van de EHS in het beektraject wordt zoveel mogelijk van buiten (de 'haarvaten' op beekflanken) naar binnen (de 'hoofdader' de beek zelf) gewerkt.
- Werk obstakel vrij, d.w.z. alle benodigde gronden van een wagon moeten zijn aangekocht voordat de uitvoering kan worden gestart.
- Realiseer een optimale uitwisseling van grondstromen tussen wagons, waardoor met zo min mogelijk negatieve effecten de EHS kan worden gerealiseerd.
- Bij de concrete uitvoering van de wagons wordt een detailstudie uitgevoerd naar effecten op archeologie en waterhuishouding.

Uitgangspunten water

Bij de inrichting van de EHS is een belangrijke keuze gemaakt voor stromend water in de Ruiten Aa en het hanteren van een natuurlijk waterpeilregime (zomer laag, winter hoog) ook als dit betekent dat water van elders moet worden aangevoerd. Het alternatief om uitsluitend gebiedseigen water te gebruiken is door de te geringe toestroom onvoldoende om de verdroging in het EHS-gebied te kunnen verminderen. De effecten zijn nader uitgewerkt in het hydro-ecologisch onderzoek EHS Westerwolde en zullen worden beschreven in het MER.

- Er is gekozen voor continu stromend water in de beek, ook als dit betekent dat er gebiedsvreemd water wordt aangevoerd.
- De bronnen voor de Ruiten Aa zijn: afstromend water van landbouwgronden direct grenzend aan de beek, water van de aangekoppelde rivier de Runde (oud brongebied), gebiedsvreemdwater (IJsselmeerwater bij ter Apel), water uit Ruiten Aa kanaal via een helofytenfilter bij Laude, waterberging van hemelwater.
- In het beektraject wordt een natuurlijk waterpeilregime gehanteerd (zomer laag, winter hoog).

- De inrichting van de EHS (een hoger waterpeil) mag geen overlast veroorzaken voor landbouw en wonen.
- Het water moet altijd kunnen afstromen.
- Realiseer de omleidingen van waterafvoer uit landbouwgebieden voordat de bijbehorende beektrajecten worden ingericht.
- Realiseer de compensatie voor landbouw voordat het nieuwe peilregime in het beektraject ingesteld wordt.
- Vanwege de aanwezigheid van stuwen in de Ruiten Aa kan in kleinere deelgebieden worden uitgevoerd.

Uitgangspunten Bodem

De ontgrondingen in het gebied hebben betrekking op het verwijderen van de toplaag in het gebied, de demping van watergangen en versmallen van het beekprofiel. Bij de ontgrondingen speelt vooral de vraag of de dempingen moeten worden uitgevoerd met uitgegraven bouwvoor of met grond van elders. Om kwalitatieve redenen heeft grond van elders de voorkeur, maar dit zal leiden tot meer transport en hogere kosten. Een ander belangrijk aspect is de aantasting van het bodemarchief door het afgraven van de bouwvoor. Verder heeft het afgraven van de veengebieden een belangrijk aandachtspunt vanwege het veraarden van de veenlaag t.g.v. tijdelijke ontwatering die hiervoor nodig is.

Binnen het spanningsveld tussen bodemkwaliteit en -kwantiteit zal een aantal varianten worden uitgewerkt die richting kunnen geven aan de uitvoering van resterende wagons.

Uitgangspunten:

- Zoveel mogelijk behoud van archeologische waarden in het bodemarchief.
- Gebruik geen bouwvoorgrond voor het dempen van watergangen.
- Houd de herkomst en de bestemming van grond zoveel mogelijk in dezelfde wagon.
- Werk binnen het project zoveel mogelijk met een gesloten grondbalans.
- Zo min mogelijke aantasting van de veenlagen door ontgraving van deze veenlagen.

3.2 Aard en omvang van de voorgenomen activiteit

De projectmer-plichtige activiteit betreft ontgrondingen van meer dan 100 ha ten behoeve van de realisatie van de EHS. Deze ontgrondingen zijn geen doel op zich maar een middel om de gewenste natuurdoeltypen van de EHS Westerwolde te kunnen realiseren in de periode 2006 – 2018.

Meer specifiek worden de ontgrondingen uitgevoerd ten behoeve van:

- Verschraling door verwijdering van de toplaag zodat specifieke bij beekdallandschappen schrale vegetatietypen kunnen worden ontwikkeld.
- Het aanbrengen van reliëf voor de aanleg van natte condities.
- Het ontwikkelen van meanders van de Ruiten Aa.
- Het dempen van watergangen.

De ontwikkeling EHS Westerwolde omvat de volgende fasen:

- Aanleg.
- Gebruik.

Aanleg

Het beekdal van de Ruiten Aa is een sterk veranderd beekdalsysteem dat van een landbouwinrichting omgevormd wordt tot een "natuurinrichting". De planuitwerking voor de ontwikkeling EHS Westerwolde heeft een globaal karakter, hierdoor is er ruimte om nieuwe inzichten bij de detaillering gemakkelijk in te passen, zonder dat er een nieuwe planuitwerking nodig is. De nadere detaillering gebeurt in nauw overleg met alle partijen die hierbij beleidsmatig of financieel betrokken zijn. De uitvoering gebeurt in kleinere deelprojecten. Hierdoor kunnen ervaringen van eerdere projecten meegenomen worden naar de uitvoering van de volgende deelprojecten. Per deelproject wordt bekeken op welke wijze de doelstellingen het beste behaald kunnen worden.

Gebruik

In de gebruikfase zullen geen ontgroningen meer uitgevoerd worden.

3.3 Varianten en alternatieven

Grondbalans en grondstromenkaart

Het hart van de projectMER wordt gevormd door een op te stellen grondbalans met een grondstromenkaart (op basis van de plankaart en bijlage 2 van het uitvoeringsonderzoek). In deze grondbalans wordt zichtbaar gemaakt welke hoeveelheden grond vrijkomt, uitgesplitst naar bodemtype bouwvoor (=donkere grond), geelzand (= ongeroerde grond), veen en klei/leem. In dit overzicht wordt duidelijk wat de grondvraag en het grondaanbod per uitvoeringswagon is en hoe dat past in het totaalbeeld van de realisatie van de EHS. Op deze wijze wordt inzichtelijk op welke wijze het beste invulling kan worden gegeven aan de bovenstaande uitgangspunten en hoe de samenhang is tussen de verschillende wagons. Door binnen de randvoorwaarden van de waterhuishouding en de te realiseren natuurdoeltypen verschillende alternatieven te formuleren wordt inzichtelijk wat de effecten van deze verschillende alternatieven zijn. Deze alternatieven zullen zich vooral concentreren op de af te graven bouwvoor voor vershraling en vernatting en de aanvoer van geelzand of kei/leem voor het dempen van watergangen en het aanbrengen van het gewenste beekprofiel.

De vergunningverlener van de ontgroningen kan op basis van deze grondbalans en grondstromenkaart kiezen voor een vergunning met verplichte uitwerking via nader goed te keuren werkplannen voor het gehele plan of meerdere deelvergunningen per wagon. De projectMER stelt dan de randvoorwaarden voor de ontgroningenvergunning. Vanwege de opzet op hoofdlijnen van het uitvoeringsplan zal de grondbalans opgesteld worden met een zekere marge. Hierdoor kan voortschrijdend inzicht of nieuwe ontwikkelingen in het gebied (zoals vrijkomen van geschikte gronden) leiden tot kleine, via goed te keuren werkplannen in te dienen aanpassingen binnen de grondbalans zonder dat daar een nieuwe vergunning of een aparte MER moet worden doorlopen. Indien de afwijkingen te groot worden zal er een nieuwe vergunning aanvraag moeten plaatsvinden of een planwijziging en bijbehorende planMER en projectMER worden opgesteld.

3.3.1 Nulalternatief

Het nulalternatief geeft de situatie aan wanneer er geen activiteiten worden ondernomen voor de realisatie van de EHS. De nulsituatie is aldus gelijk aan de huidige situatie. Dit betekent dat in het plangebied geen herstel van een beekdallandschap zal optreden met de bijbehorende planten- en diersoorten zal optreden. Het nulalternatief dient vooral als referentie om de milieueffecten van de andere alternatieven te kunnen beoordelen.

3.3.2 Meest milieuvriendelijke alternatief en voorkeursalternatief

Op basis van de effectbeschrijving van de aspecten genoemd in tabel 4.1, de effectvergelijking die in het MER wordt uitgewerkt en compenserende en mitigerende maatregelen wordt een meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) en een voorkeursalternatief (VKA) samengesteld uit de onderzochte varianten. De ervaring en de beschreven effecten en het voortschrijdend inzicht dat met de eerder uitgevoerde deelprojecten is opgedaan wordt hierbij uitvoerig gebruikt.

Het MMA bestaat uit de voorgenomen locaties voor beekmeandering, vershraling en demping van sloten met die ontgrondingsvarianten die vanuit milieuoogpunt het best scoren.

Het VKA is het alternatief dat voldoet aan de te stellen eisen en de verschillende belangen. Hierbij worden naast milieufwegingen ook economische en technische afwegingen in ogenschouw genomen.

Zowel het MMA als het VKA worden in de eindfase van het opstellen van het MER vastgesteld op basis van de effectbeoordeling. Gezien de hoge ambities zal het VKA wel zeker overeenkomen met het MMA.

4 GLOBALE BESCHRIJVING VAN EFFECTEN VAN DE ALTERNATIEVEN

De effecten van de verschillende alternatieven worden per thema beschreven (zie tabel 4.1). De effecten worden beschreven als veranderingen ten opzichte van de referentiesituatie. Als referentie dient de huidige situatie (zie § 3.2.1).

In eerste instantie worden de effecten zoveel mogelijk kwantitatief bepaald. Een deel van de effecten wordt kwalitatief beschreven (zie tabel 4.1). Uiteindelijk zal het effect worden vertaald naar een beoordeling. De beoordeling kan variëren van zeer negatief (- -) via neutraal (0) tot zeer positief (++). Per thema worden de criteria voor de beoordeling beschreven.

Tabel 4.1 Mer-matrix EHS Westerwolde

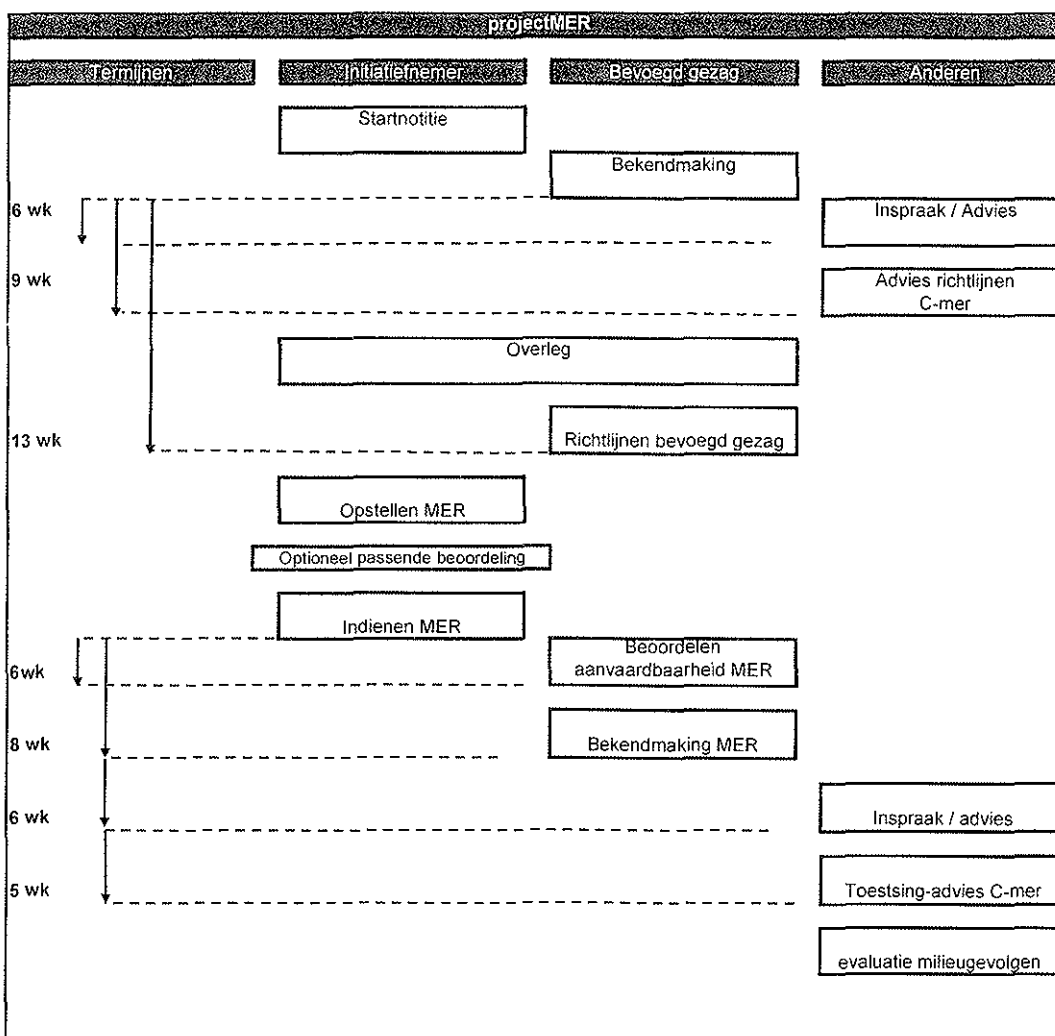
Thema	Aspect	Deelaspect	Beschrijving/eenheid	
Water				
	Waterkwantiteit	Waterstanden beek	Kwalitatieve beschrijving effecten	
		Waterstanden grondwater	Kwalitatieve beschrijving effecten	
	Waterkwaliteit	Grondwaterkwaliteit	Kwalitatieve beschrijving effecten	
		Oppervlaktewaterkwaliteit	Kwalitatieve beschrijving effecten	
Bodem				
	Bodemkwaliteit	Effect vernatting	Kwalitatieve beschrijving effecten	
		Effect inundaties	Kwalitatieve beschrijving effecten	
Natuur				
	Natuurontwikkeling	Natuurdoeltype (EHS)	Kwalitatieve effecten op natuurdoeltypen in EHS	
		Natura 2000	Kwalitatieve effecten op Natura 2000-gebied Lieftingsbroek	
		Beekontwikkeling	Kwalitatieve beschrijving beekparameters	
	Natuurbehoud	Gebiedsbescherming		Kwalitatieve effecten op Natura 2000-gebied Lieftingsbroek
				Kwalitatieve effecten op EHS
		Beschermde soorten	Kwalitatieve effecten op beschermde soorten	
Landschap, archeologie en cultuurhistorie				
	Archeologie en cultuurhistorie	Geomorfologische waarden	Kwalitatieve beoordeling van aantasting/herkenbaarheid	
		Historische patronen en structuren	Kwalitatieve beoordeling van aantasting/herkenbaarheid	
		Historische elementen	Kwalitatieve beoordeling van aantasting/herkenbaarheid	
	Landschap	Verschijningsvorm structuur en relaties	Kwalitatieve beoordeling van aantasting/herkenbaarheid van hoofdstructuur, structuurdragers en landschapstype	
		Beeldkenmerken	Kwalitatieve beoordeling van aantasting van beeldkenmerken	
Woon-, werk- en leefomgeving				
	Verkeer en vervoer	Verkeersstromen	Verandering verkeersbelasting	
Veiligheid				
	Wateroverlast	Kadedoorbraak	Kwalitatieve beschrijving effecten	
		Inundatierisico	Kwalitatieve beschrijving effecten	

5 PROCEDURES EN ORGANISATIE

5.1 Projectmer- procedure relatie ontgrondingsvergunning en planner

Een milieueffectrapportage (MER) is een hulpmiddel bij de besluitvorming over grote projecten/ingrepen. Het doel van het MER is in de besluitvorming het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen naast andere belangen. De procedure is wettelijk geregeld in de Wet milieubeheer en diverse uitvoeringsbesluiten. Het opstellen van het milieueffectrapport is een belangrijk onderdeel van deze procedure. Hierin wordt op een samenhangende, objectieve en systematische wijze de milieueffecten beschreven die naar verwachting zullen optreden als gevolg van de voorgenomen activiteit.

In onderstaand schema is de procedure voor het volgen van de projectmer schematisch weergegeven. De geïntegreerde planMER/projectMER EHS Westerwolde is afgerond bij de ter inzage legging van de ontwerp vergunning inzake de ontgrondingen wet.

Afbeelding 5.1 Opzet projectmer-procedure .

Inhoudelijke Integratie projectmer en planmer

In het projectMER-deel, worden de milieueffecten beschreven van verschillende ontgrondingsalternatieven. Vanwege het uitwerken van de bestemmingsplannen Buitengebied van de gemeenten Vlagtwedde en Stadskanaal en de functiewijzigingen van landbouwgebied naar natuurgebied, die het project Ontwikkeling Ecologische hoofdstructuur met zich mee brengt, zal tevens een planmer-procedure worden doorlopen (C-lijst, categorie 9). In het planMER-deel wordt een onderbouwing en uitleg gegeven over de gemaakte keuzes voor de locaties van de EHS en de hiermee samenhangende ontgrondingen. Het planMER en het projectMER worden gecombineerd tot één document.

Het planMER/projectMER Ontwikkeling EHS Westerwolde heeft de volgende inhoud:

1. Inleiding
2. Motivatie en doel voornemen
3. Beschrijving van de voorgenomen activiteit
4. Overzicht vigerend beleid, nog te nemen besluiten (Europa, rijk, provincie, waterschap en gemeente)
5. Beschrijving en waardering huidige situatie en autonome ontwikkeling (nulalternatief)
6. Planvorming EHS Westerwolde (beschrijving van het planproces en afwegingen)
7. Totstandkoming ontgrondingsalternatieven
8. Effectbeschrijving per alternatief, beoordelingscriteria en vergelijking
9. Optie: passende beoordeling
10. Vergelijking alternatieven, beschrijving Voorkeursalternatief (VKA) en Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA)
11. Cumulatieve effecten
12. Monitoringprogramma
13. Leemten in kennis

Passende beoordeling

In het plangebied van de EHS ligt een Natura 2000 gebied: Lieftingsbroek. Hier worden geen ingrepen in het kader van de EHS uitgevoerd. Er kunnen echter wel negatieve effecten optreden op de flora en fauna van dit gebied t.g.v. de uitvoering van de EHS in andere deelgebieden (o.a. grondwaterstand). Om dit gebied te beschermen is het via de Natuurbeschermingswet verplicht om voor activiteiten die de kwaliteit van het gebied kunnen verslechteren een vergunningsprocedure te beginnen. Hiervoor wordt een vooronderzoek uitgevoerd naar mogelijk significante negatieve effecten (de zgn. instandhoudingsdoelen worden aangetast). Indien er significante negatieve effecten kunnen worden verwacht dient een zgn. passende beoordeling te worden uitgevoerd waarin wordt bekeken welke gevolgen de voorgenomen activiteit heeft op de instandhoudingsdoelen. Het bevoegd gezag zal alleen een vergunning verlenen als met zekerheid is komen vast te staan dat er geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van het gebied zal optreden. Zijn er wel negatieve effecten maar niet significant (instandhoudingsdoelen worden niet aangetast) dan is een verstorings- of verslechteringstoets noodzakelijk voor de verlening van een vergunning.

Indien een passende beoordeling nodig is, is de voorgenomen activiteit planmerplichtig (zie hiervoor Notitie Reikwijdte en detailniveau). De notitie Reikwijdte- en detailniveau is het moment in de procedure om hierin inhoudelijk meer inzicht te bieden. De voortoets en eventueel verslechterings- of verstoringsstoets of passende beoordeling wordt opgenomen als onderdeel van de effectvoorspelling in het geïntegreerde plan-/projectMER.

Procedure integratie

De startnotitie voor de projectmer en de notitie reikwijdte en detailniveau voor de planmer worden gelijktijdig opgesteld en op hetzelfde moment ter inzage worden gelegd. Om optimale flexibiliteit en mogelijkheid voor eventuele loskoppeling op termijn te kunnen garanderen worden de procedures voor het planmer en projectmer niet verder geïntegreerd. Daarbij is de provincie Groningen bevoegd gezag voor de projectmer en de gemeenten Vlagtwedde, Bellingwedde en Stadskanaal zijn dat voor de planmer. Gelijktijdige ter inzage legging van de notities is een lichte vorm van integratie, die aan betrokkenen eens te meer de onderlinge samenhang in beeld brengt. Zorgvuldige onderlinge verwijzing is een vanzelfsprekendheid.

Proces: consultatie van de gemeenten cruciaal

Voor het succesvol en vlot doorlopen van de procedures is enerzijds een zorgvuldige regie door de provincie en anderzijds het daadwerkelijk betrekken van de gemeenten van belang. De gemeenten zijn de partijen die straks politieke verantwoordelijkheid dragen voor de bestemmingsplanwijzigingen. De verantwoordelijkheid van de provincie Groningen betreft het projectmer-spoor. De verantwoordelijkheid van de gemeenten betreft met name het planmer-spoor. De wijze van betrekken moet zodanig zijn dat deze ondersteunend is voor het eigen proces van de gemeente. Concreet betekent dit dat conceptdocumenten worden besproken, proceduremomenten vooraf worden kortgesloten en ambtelijk overleg en indien door de gemeenten of provincie gewenst, bestuurlijk overleg plaatsvindt.

Proces: Consultatie van waterschapsbeheerders cruciaal

Aangezien de waterhuishoudkundige aspecten in het bestemmingsplan en in het inrichtingsplan van de EHS Westerwolde een belangrijke rol spelen. Zal gedurende het gehele proces van planmer en projectmer het waterschap Hunze en Aa's betrokken worden. Dit is in feite ook al gebeurd bij de planuitwerking en inrichtingsstudies van de EHS Westerwolde. Deze manier van werken wordt verder doorgezet in deze mer-procedure.

5.2 Betrokken partijen

Vanwege de omvang van de ontgrondingen voor de EHS Westerwolde, is het doorlopen van de projectmer-procedure op grond van de Wet milieubeheer (Gewijzigd Besluit mer 1994 (2006), categorie 16.1) verplicht¹. De projectmer-procedure is gekoppeld aan de vergunningverlening van de Ontgrondingenwet.

Bij de projectmer-procedure en de vergunningverlening zijn verschillende partijen betrokken, die elk een eigen rol hebben. Dit zijn de volgende partijen:

Initiatiefnemer

Gedeputeerde Staten (GS) van Groningen zijn initiatiefnemer voor de aanvraag van de vergunningverlening in het kader van de Ontgrondingenwet. Dit betekent dat de provincie tevens initiatiefnemer is voor het mer. De provincie Groningen stelt de Startnotitie, het MER en de vergunningaanvraag op.

Initiatiefnemer

Provincie Groningen GS
Postbus 610
9700 AA Groningen

Bevoegd gezag

Gedeputeerde Staten van Groningen zijn belast met de besluitvorming over de vergunningaanvraag. GS van Groningen gebruiken de resultaten van het MER als basis voor hun besluit over de vergunningaanvraag van de provincie Groningen. GS zal zich moeten uitspreken over de richtlijnen voor de inhoud van het projectMER, de aanvaarding van het projectMER en het verlenen van de vergunning.

Bevoegd gezag

Provincie Groningen GS
Postbus 610
9700 AA Groningen

De Commissie voor de milieueffectrapportage (Cie-mer.) is een onafhankelijke commissie van milieudeskundigen die de provincie Groningen zal adviseren over de inhoud van het op te stellen MER. Na gereedkomen van het MER, zal de Cie-mer dit MER beoordelen en hierover wederom advies uitbrengen aan het Bevoegd gezag.

Inspraak en richtlijnen

De startnotitie ligt gedurende zes weken na publicatie ter inzage. Gedurende deze zes weken kan iedereen inspreken om zijn of haar wensen ten aanzien van de inhoud van het MER kenbaar te maken. Op grond van deze inspraakreacties en het advies van de Cie-mer en andere wettelijke adviseurs stelt het Bevoegd gezag de richtlijnen voor de inhoud van het MER vast. De mogelijkheid bestaat dat via inspraak en advies in de richtlijnen gevraagd wordt om in het MER aanvullende alternatieven mee te nemen. Het Bevoegd gezag kan dit overnemen. Willen deze alternatieven echter ook als echte

¹ Indien de winning betrekking heeft op een aantal winplaatsen die in elkaars nabijheid liggen en tezamen 100 hectare of meer omvatten is het besluit van de provincie tot vergunningverlening mer-plichtig.

alternatieven in termen van MER kunnen worden beschouwd, dan moeten zij wel aansluiten bij de door de initiatiefnemers geformuleerde doelstelling die onderliggend is aan de functiewijziging.

5.3 Samenwerking met andere partijen

Gedurende de planmer- en projectmer-procedure wordt intensief samengewerkt met de gemeenten Vlagtwedde, Bellingwedde en Stadskanaal. Het Waterschap Hunze en Aa's, de Dienst Landelijk gebied Groningen en verschillende afdelingen binnen de provincie Groningen. Zij vormen de projectgroep die gezamenlijk de MER opstelt.

6 LITERATUURLIJST

1. Inrichtingsplan EHS Westerwolde Thema Natuur. Werkdocument versie 4. DLG 2001.
2. Uitvoeringsonderzoek EHS Westerwolde sturen op tijd, geld en DLG 2006.
3. Een Heldere stroom van Bargerveen tot Dollard, ontwikkelingsvisie stroomgebied Runde-Ruiten Aa. DLG, Waterschap Hunze en Aa's Haskoning. 2003.
4. Hydro-ecologisch onderzoek EHS Westerwolde, gebied ter Borg – de Gaast. Iwaco 2001.
5. POP2 Groningen.
6. Bestemmingsplan Buitengebied Vlagtwedde, 2007 (voorontwerp).
7. Beheersplan Waterschap Hunze & Aa's. 2003-2007.
8. Programma Landelijk Gebied PMJP 2007-2013.
9. Voorontwerp bestemmingsplan 'Landelijk Gebied', gemeente Stadskanaal.

